

مجتمع آموزش عالی قرآن و حدیث
مدرسه عالی تفسیر و علوم قرآن
رشته تفسیر
مقطع کارشناسی ارشد
عنوان

دوستی در فضای مجازی (آسیب‌ها و چالش‌ها و راهکارها) از منظر قرآن و حدیث

استاد راهنما:

حجت الاسلام و المسلمین دکتر احسان ابراهیمی دامت برکاته

طلبه: محمد حسین

کد کامپیوتری: ۱۲۵۵۵۴۶

تاریخ دفاع: بهار ۱۴۰۲

Quran and Hadees Higher Education Complex
High School of Qur'an Interpretation and Sciences

(Tafsir field)

Master's degree

(Title)

Friendship in cyber space

(damages and challenges and solutions)

From the perspective of the Qur'an and Hadees

Supervisor:

Hojjat al-Islam wal Muslimeen Dr. Ehsan Ebrahimi

Student: Mohammad Hussain

Computer code: 1255546

Date of defense: Spring 1402

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مسئولیت مطالب مندرج در این پایان نامه به عهده نویسنده است.
هرگونه استفاده از این پایان نامه با ذکر منبع، اشکالی ندارد و نشر
آن بدون اجازه جامعه المصطفی (ص) ممنوع است.

تقدیم:

این تلاش کوچک را به ساحت مقدس معلم، مجسمه اخلاق، مولی الموحدين امام علی ابن ابی طالب (ع) و همسر گرامی اش ام الأئمه، صدیقه طاهره حضرت فاطمه زهراء (س) تقدیم می‌کنم.

سپاس:

سپاس و ستایش پروردگار متعال را که توفیق نگارش این تحقیق را به این جانب عنایت فرمود و درود و سلام بی‌پایان بر محمد (ص) و آل پاکش (ع) باد.

تشکر و قدر دانی صمیمانه دارم از ریاست محترم جامعه المصطفی (ص) العالمیه حضرت حجت الاسلام و المسلمین دکتر عباسی (دامت برکاته) و حضرت حجت الاسلام و المسلمین دکتر زهادت (دام ظلّه) ریاست محترم مجتمع آموزش عالی امام خمینی (ره)، حضرت حجت الاسلام و المسلمین دکتر محمد علی رضایی اصفهانی (دامت برکاته) رئیس محترم مجتمع عالی قرآن و حدیث و همچنین حضرت حجت الاسلام و المسلمین علوی مهر (زید عزه) مدیر محترم مدرسه تفسیر و علوم قرآن که زمینه تحصیل علوم و معارف اسلامی را برای جویندگان علم و معرفت فراهم آورده‌اند.

و نیز مراتب امتنان و سپاس و ارادت خالصانه خود را اعلام می‌نمایم نسبت به استاد ارجمند و بزرگوارم جناب حضرت حجت الاسلام و المسلمین آقای دکتر احسان ابراهیمی (دامت برکاته) استاد محترم راهنما که با رهنمودها و ارشادات حکیمانه خویش بنده را در تدوین این تحقیق یاری نمودند. از درگاه خدای منان صحت و سلامتی و توفیق روز افزون را برای این استاد فرهیخته خواستارم.

همچنین از همه مسئولین و کارمندان مدرسه و مجتمع به ویژه برادر ارجمند آقای نعمت پور و همه کسانی که با واسطه یا بی‌واسطه در این امر، همکاری نمودند تشکر می‌کنم. از خداوند متعال توفیقات روز افزون را در راه خدمت به قرآن و اهل بیت (ع)، برای همه این عزیزان مسألت می‌نمایم. و از دوستان و برادرانی که از کمک و مشوره خود در امر تدوین این پایان نامه دریغ ننمودند نیز کمال تشکر و قدر دانی را دارم.

چکیده

همنشینی و دوستی و معاشرت از عوامل مهم در ساختن شخصیت انسان است که امروزه و با توجه به پیشرفت الکترونیک و دنیای مجازی، گونه های دوستی مجازی و اینترنتی پدید آمده است. مسئله اصلی در این پایان نامه، آسیب ها، چالش ها و راهکارهای دوستی در فضای مجازی با تکیه بر آیات و روایات با روش تحقیق گردآوری کتابخانه ای و روش تجزیه و تحلیل توصیفی و تحلیلی است. بر اساس یافته های تحقیق، مهم ترین آسیب ها و چالش های اعتقادی و نظری دوستی در فضای مجازی عبارت است از گرایش به اتوئیست و بی خدایی، گرایش به بی بندباری و تفویض گرایی، شبهه طول عمر امام زمان و بی اعتقادی به مهدویت، نقش نداشتن امام زمان در دوران غیبت که برای رفع آنها، راهکارهایی مانند توجه به فطرت انسان و تبلیغ آن در فضای مجازی، تقویت عقاید و باورهای دینی، شناخت درست دین، امام قلب عالم امکان و واسطه فیض الهی وجود دارد. همچنین مهم ترین آسیب ها و چالش های اخلاقی و عملی دوستی در فضای مجازی عبارت است از اصرار بر جرائم- هنجارشکنی و گناه، احساس نارضایتی از زندگی، تمایل به انحرافات جنسی، عدم صمیمت در خانواده، کم شدن اعتماد بین والدین و فرزندان، ترساندن مردم در فضای مجازی، آزار رسانی و سلب امنیت روانی جامعه، جاسوسی برای دشمن، مکر و نیرنگ سیاسی، دشمنی با نظام حاکم که برای رفع آنها، راهکارهایی مانند راه های پیش گیری از جرایم و فساد، راهکارهایی برای رفع نارضایتی از زندگی، تشکیل خانواده و ازدواج، عوامل ایجاد صمیمیت در خانواده، تلاش برای تربیت صحیح فرزندان، پیشگیری از تحریکات جنسی کودکان، راهکارهای ایجاد امنیت اجتماعی، توصیه های مهم پلیس برای افزایش امنیت در فضای مجازی، روش های جلوگیری از جاسوسی در فضای مجازی، برخورد با سیاست مکر و حيله، اعتدال و انصاف در مقابله با دشمن وجود دارد.

واژگان کلیدی: دوستی، صداقت، دوستی در قرآن؛ دوستی در فضای مجازی، چالش های

دوستی؛ آسیب های دوستی.

Companionship, friendship, and socializing are important factors in building human personality, which nowadays and due to the progress of electronics and the virtual world, types of virtual and internet friendships have emerged. The main issue in this thesis is the harms, challenges and solutions of friendship in virtual space, relying on verses and traditions with the research method of library collection and the method of descriptive and analytical analysis. According to the findings of the research, the most important damage and theoretical challenges of friendship in virtual space are the tendency to be autistic and atheist, the tendency to disobedience and devolution, the doubt about the longevity of Imam Zaman and disbelief in Mahdism, the lack of role of Imam Zaman during the occultation period, which for To solve them, there are solutions such as paying attention to human nature and promoting it in virtual space, strengthening religious beliefs and beliefs, correct knowledge of religion, the imam of the heart of the world of possibility and the mediator of divine grace. Also, the most important moral and practical harms and challenges of friendship in virtual space are insisting on crimes-norm breaking and guilt, feeling dissatisfied with life, tendency to sexual deviations, lack of intimacy in the family, decreasing trust between parents and children, scaring people in virtual space. Harassment and deprivation of the psychological security of the society, espionage for the enemy, political intrigues and tricks, enmity with the ruling system, for which solutions such as ways to prevent crimes and corruption, solutions to solve dissatisfaction with life, forming a family and marriage, factors Creating intimacy in the family, trying to raise children correctly, preventing sexual provocations of children, ways to create social security, important recommendations of the police to increase security in cyberspace, methods to prevent espionage in cyberspace, dealing with cunning politics, moderation and fairness in dealing with There is with the enemy.

(Key words): friendship, honesty, friendship in the Quran; friendship in virtual space, friendship challenges; Damages of friendship.

فهرست موضوعات

1. مقدمه..... 1
3. طرح تحقیق..... 3
1. بیان مسئله..... 3
2. ضرورت تحقیق..... 4
3. پیشینه تحقیق..... 4
4. سؤالات تحقیق..... 5
5. فرضیه‌های تحقیق..... 5
6. اهداف تحقیق..... 7
7. نظریه پردازی یا نوآوری تحقیق..... 7
8. روش تحقیق..... 7

فصل یکم. کلیات و مفاهیم

5. نوشتار یکم. مفاهیم تحقیق..... 5
1. دوستی..... 5
2. آسیب..... 6
3. چالش..... 7
4. راهکار..... 8
5. فضای مجازی..... 8
13. نوشتار دوم. کلیات تحقیق..... 13
1. کاربرد «چالش» در تحقیقات علمی..... 13
2. مراد از «چالش» در کاربرد امروزی آن..... 14
3. اهمیت دوستی در اسلام..... 15
4. معیار انتخاب دوست..... 16
5. اهمیت فضای مجازی در سخنان علمای دین..... 16

فصل دوم. آسیب‌ها و چالش‌های اعتقادی و نظری دوستی در فضای مجازی و راهکارهای رفع آن

نوشتار یکم. آسیب‌ها و چالش‌ها در زمینه خدا شناسی.....22

۱. گرایش به اتوئیست و بی‌خدایی.....22

أ. بیان آسیب و چالش22

ب. راهکارهای رفع آن.....24

2. گرایش به جبرگرایی.....29

أ. بیان آسیب و چالش29

ب. راهکارهای رفع آن.....31

۳. گرایش به بی‌بندباری و تفویض‌گرایی.....34

أ. بیان آسیب و چالش34

ب. راهکارهای رفع آن.....37

نوشتار دوم. آسیب‌ها و چالش‌ها در زمینه اعتقاد به مهدویت.....41

۱- شبهه طول عمر امام زمان و بی‌اعتقادی به مهدویت.....41

أ. بیان آسیب و چالش41

ب. راهکارهای رفع آن.....41

۲. عدم امکان رجعت در زمان ظهور.....48

أ. بیان آسیب و چالش50

ب. راهکارهای رفع آن.....51

۳- نقش نداشتن امام زمان در دوران غیبت.....53

أ. بیان آسیب و چالش53

ب. راهکارهای رفع آن.....53

۴. تصور آوردن دین جدید توسط حضرت مهدی(ع).....56

أ. بیان آسیب و چالش56

ب. راهکارهای رفع آن.....57

نوشتار سوم. آسیب‌ها و چالش‌ها در زمینه اعتقاد به معاد.....60

۱. امکان نداشتن حیات دوباره مردگان.....60

أ. بیان آسیب و چالش60

ب. راهکارهای رفع آن.....61

۲. شبهه تناسخ.....66

۶۷ ا. بیان آسیب و چالش

۶۸ ب. راهکارهای رفع آن

فصل سوم. آسیب‌ها و چالش‌های اخلاقی و عملی دوستی در فضای مجازی و راهکارهای رفع آن

۸۱..... نوشتار یکم. آسیب‌ها و چالش‌های اخلاق فردی

۸۱ ۱. اصرار بر جرائم، هنجارشکنی و گناه

۸۱ ا. بیان آسیب و چالش

۸۲ ب. راهکارهای رفع آن

۸۶ ۲. بی‌توجهی به عنصر (خود) در انسان

۸۶ ا. بیان آسیب و چالش

۸۷ ب. راهکارهای رفع آن

۹۲ ۳. احساس نارضایتی از زندگی

۹۲ ا. بیان آسیب و چالش

۹۲ ب. راهکارهای رفع آن

۹۴ ۴. اختلال در خواب

۹۴ ۱: بیان آسیب و چالش

۹۵ ب. راهکارهای رفع آن

۹۸ ۶. تمایل به انحرافات جنسی

۹۸ ا. بیان آسیب و چالش

۱۰۰ ب. راهکارهای رفع آن

۱۰۲..... نوشتار دوم. آسیب‌ها و چالش‌های اخلاق خانوادگی

۱۰۲ ۱. عدم صمیمت در خانواده

۱۰۲ ا. بیان آسیب و چالش

۱۰۳ ب. راهکارهای رفع آن

۱۱۱ ۲. خیانت به همسر

۱۱۱ ا. بیان آسیب و چالش

۱۱۲ ب. راهکارهای رفع آن

۱۲۰ ۳. کم شدن اعتماد بین والدین و فرزندان

۱۲۰ ا. بیان آسیب و چالش

ب. راهکارهای رفع آن	121
۴. بی‌توجهی به تربیت فرزندان	125
أ. بیان آسیب و چالش	125
ب. راهکارهای رفع آن	126
نوشتار سوم. آسیب‌ها و چالش‌های اخلاق اجتماعی	129
۱. ترساندن مردم در فضای مجازی	129
أ. بیان آسیب و چالش	129
ب. راهکارهای رفع آن	129
۲. آزار رسانی و سلب امنیت روانی جامعه	133
أ. بیان آسیب و چالش	134
ب. راهکارهای رفع آن	134
۳. جاسوسی برای دشمن	140
أ. بیان آسیب و چالش	140
ب. راهکارهای رفع آن	142
۴. مکر و نیرنگ سیاسی	144
أ. بیان آسیب و چالش	144
ب. راهکارهای رفع آن	145
۵. دشمنی با نظام حاکم	148
أ. بیان آسیب و چالش	148
ب. راهکارهای رفع آن	154
فهرست منابع	179

مقدمه

دوستان در یک دیگر تاثیر می‌گذارند و همسان و همخو می‌شوند. مخصوصاً این تاثیر در بین کودک و جوان بیشتر به وقوع می‌پیوندد. کودک و جوان، همانند سایر انسان‌ها، نیاز به دوست دارد. معاشرت با دوستان صمیمی یک نیاز طبیعی است و نمی‌شود از آن صرف نظر کرد. انسانی که دوست نداشته باشد، احساس تنهایی می‌کند و به گونه‌ای که گویا در زندگی یک کمبود دارد. البته باید توجه داشت که نتیجه‌ی دوستی، فقط معاشرت و رفت و آمد و گفت و شنود نیست، بلکه آثار بیشتر و مهم‌تری بر آن می‌شود. مهم‌ترین اثر عبارت است از تاثیر و تأثیر در بین کودکان و نوجوانان.

انسان اگر یک ماه با افرادی بنشیند که مقید به نماز باشند، مقید به روزه باشند، مقید به نماز شب باشند، مقید به اجتناب از گناه باشند به طور ناخودآگاه این فرد عوض می‌شود. به عکس اگر کسی نماز شب خوان است و نماز اول وقت خوان و اجتناب از گناه می‌کند، اما یک ماه برود در مجالس غیر دینی بنشیند با افراد ناباب، به طور ناخودآگاه نه تنها نماز شب او از بین می‌رود، نماز اول وقتش نیز از بین می‌رود.

دوستان در زندگی فردی اجتماعی یک دیگر تاثیر بسیاری می‌گذارند، از این رو انسان نباید در انتخاب دوست و همنشین خود اشتباه نماید. بسیاری از انسان‌ها در توجه یابی توجهی به احکام شریعت و اعتقاد یابی اعتقادی به معارف دینی، آگاهانه و یا ناخودآگاه تحت تاثیر دوستان و معاشران خویش قرار می‌گیرند.

در روایات نیز آمده است که سلیمان بنی فرمود

((رُویَ أَنَّ سُلَيْمَانَ قَالَ لَا تَحْكُمُوا عَلَى رَجُلٍ بِشَيْءٍ حَتَّى تَنْظُرُوا إِلَى مَنْ يُصَاحِبُ فَإِنَّمَا يُعَرِّفُ الرَّجُلُ بِأَشْكَالِهِ وَأَقْرَانِهِ وَيُنْسَبُ إِلَى أَصْحَابِهِ وَأَخْدَانِهِ)) نسبت به کسی داوری می‌کنید مگر این که به همنشینان او بنگرید، زیرا آدمی با همت یارانش شناخته می‌شود و به یاران و دوستانش منسوب می‌گردد.

با مرور زمان همنشینی با دوست در زندگی انسان متفاوت شده است که در زمان قدیم همنشینی با بدن و فزیک متصور بوده ولی امروزه همنشینی و تاثیر دوستی منحصر به فزیک و بدن نیست بلکه با دست یافتن انسان به تکنالوجی و ساختن فضای مجازی همنشینی معنی گسترده‌ای پیدا کرده است

مانند زمان قدیم نیاز مند به زمان و مکان ندارد بلکه در هر زمانی و مکانی از اقصای نقاط عالم می‌توان رابطه دوستی برقرار کند و این نوع دوستی علاوه بر تسهیل انسان در زندگی با چالش و آسیب‌های را به دنبال آورده است- همه این چالش‌های را نمی‌توان در این فصل گنجنانید بنابراین در اینجا آسیب و چالش‌های اعتقادی و نظری، اخلاقی و عملی دوستی در فضای مجازی و راهکارهای رفع آن می‌پردازیم-

طرح تحقیق

در دین بخش، اطلاعات مرتبط با شناسه و طرح تحقیق ارائه می‌شود:

۱. بیان مسئله

بدون شک عوامل مختلفی در ساختن شخصیت انسان مؤثر هستند که از مهم‌ترین آنها مسئله همنشینی و دوستی و معاشرت است. این عامل از چنان اهمیتی برخوردار است که پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمود: «الْمَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلُ»^۱ آدمی بر دین و روش همنشین خود است پس باید ببینید که با چه کسی دوست می‌شود. امروزه و در عصر الکترونیک و دیجیتال بسیاری از امور در فضای مجازی رقم می‌خورد فضای مجازی مانند اینترنت و شبکه‌های اجتماعی به وسیله گوشی‌های هوشمند تلفن همراه و کامپیوتر که امروزه در دسترس همگان حتی کودکان قرار دارد روشن است که انسان خواه ناخواه از دیگران تأثیر می‌پذیرد. این تأثیر پذیری در فضای مجازی بسیار زیاد و گسترده است زیرا این فضا بدون محدودیت زمانی و مکانی در اختیار همه افراد است انسان بخش مهمی از افکار و صفات اخلاقی خود را از طریق دوستانش در فضای مجازی کسب می‌کند. این مطلب هم از نظر عقل و هم از طریق تجربه به اثبات رسیده است. ما به وسیله مشاهدات هر روز افراد جامعه، در می‌یابیم که چه بسیار افرادی که از راه دوست مجازی به سعادت و یا شقاوت رسیده‌اند. نقش دوست در فضای مجازی زیاد و برجسته است همان گونه که در فضای حقیقی مهم است حضرت علی علیه السلام می‌فرماید: مَنْ إِشْتَبَهَ عَلَيْكُمْ أَمْرُهُ وَلَمْ تَعْرِفُوا دِينَهُ فَانْظُرُوا إِلَى خُلَاطَائِهِ فَإِنْ كَانُوا أَهْلَ دِينِ اللَّهِ فَهُوَ عَلَى دِينِ اللَّهِ وَإِنْ كَانُوا عَلَى غَيْرِ دِينِ اللَّهِ فَلَا حَظَّ لَهُ مِنْ دِينِ اللَّهِ؛^۲ هرگاه وضع کسی برای شما نا معلوم بود و دین او را نشناختید، به دوستانش نظر کنید. پس اگر آنها اهل دین و آیین خدا باشند او نیز پیرو آیین خداست و اگر بر آیین خدا نباشند او نیز بهره‌ای از آیین حق ندارد. «براستی دوست در فضای مجازی خوشبختی و بدبختی یک انسان رقم می‌زند گاه او را تا سر حد فنا و نیستی پیش می‌برد، و گاه او را به اوج افتخار می‌رساند.

^۱ . شیخ طوسی، الأمالی، ج ۱، ص ۵۱۸.

^۲ . محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۷۴، ص ۱۹۷.

لذا این تحقیق علمی در نظر دارد که چالش‌ها و راهکارها مختلف دوستی در فضای مجازی را از دیدگاه قرآن و روایات مورد تحلیل و بررسی قرار دهد.

نکته: در این تحقیق دو کلمه آسیب و چالش به یک معنا به کار می‌رود. لازم به ذکر است که در این پایان‌نامه نخست به بیان آسیب و چالش می‌پردازیم سپس راهکار رفع آن را بیان می‌کنیم.

۲. ضرورت تحقیق

در عصر ما که در آن زندگی می‌کنیم آسیب‌ها و چالش‌های اعتقادی و اخلاقی خیلی زیاد دیده می‌شود چون امروزه دوستی در فضای مجازی به یک سرگرمی برای جوانان و به خصوص نوجوانان تبدیل شده است. گسترش استفاده از اینترنت، به دلیل فضای آلوده‌ای که در بسیاری از شبکه‌ها، چت روم‌ها، سایت‌ها و کانال‌ها وجود دارد، به راحتی می‌تواند افراد را به دام انحطاط اخلاقی و انحرافات جنسی بکشد. بسیاری از گروه‌های منحرف از همین طریق به عضوگیری و اشاعه‌ی فرهنگ غیر دینی خود اقدام می‌کنند. لذا وظیفه‌مان هم در عصر حاضر این است که برای جوانان و نوجوانان را از این آسیب‌ها و چالش‌های بیرون بکشیم به این سبب بنده سعی کردم که درباره دوستی در فضای مجازی آسیب‌ها و چالش‌ها و راهکارهای رفع آن را از قرآن کریم و روایات بیان کنم

۳. پیشینه تحقیق

با توجه به جست‌وجوهای انجام شده در سایت المصطفی، ایرانداک، علم‌نت، گوگل و غیره هیچ مقاله یا پایان‌نامه یا کتاب در خصوص دوستی در فضای مجازی با استناد به آیات و روایات پیدا نشد. هر چند اصل دوستی «بدون توجه به فضای مجازی» در برخی تحقیقات کار شده است یا دوستی در فضای مجازی بدون استناد به آیات و روایات کار شده است که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

کری آنتون، مترجم: مونا قائمی، دختران و فضای مجازی (کتاب) سال نشر ۱۳۹۹،

سعیده ساروخانی، استفاده‌ایمن از فضای مجازی (کتاب) ناشر انتشارات پشتیبان ۱۴۰۰،

محمدی ری شهری، دوستی در قرآن و حدیث (کتاب) مشخصات نشر: قم، دارالحدیث ۱۳۸۳،

سید میر صالح حسینی جلیلی، انحرافات اجتماعی از دیدگاه اسلام (کتاب)، مرکز بین‌المللی ترجمه

و نشر المصطفی، چاپ ۱۳۹۴.

محمدامین کنعانی، بررسی رابطه استفاده از اینترنت با نگرش به دوستی اینترنتی با جنس مخالف (مقاله)، سال ۱۳۹۳،

ساره عظیمی، آسیب فضای مجازی بر خانواده (مقاله)، چهارشنبه ۲۰ مرداد ۱۳۹۵،
سید یحیی حسینی، عوامل انحطاط اخلاقی اجتماعی از منظر قرآن (پایان نامه کارشناسی ارشد)
بهمن ۱۳۹۴،

به هر روی، بررسی عناوین پایان نامه و مقالات حوزی و دانشگاهی مختلف نشان می‌دهد تا اکنون کتاب مستقلی در زمینه آسیب‌ها و چالش‌های دوستی در فضای مجازی و راهکارهای رفع آن از منظر قرآن و روایات، نوشته نشده است گرچه در لابلای کتاب‌های مقالات پیشینه این موضوع، مطالبی را می‌توان یافت.

۴. سؤالات تحقیق

سؤال اصلی:

آسیب‌ها و چالش‌های دوستی در فضای مجازی و راهکارهای رفع آن از منظر قرآن و روایات چیست؟

سؤال‌های فرعی:

- ۱- آسیب‌ها و چالش‌های اعتقادی و نظری دوستی در فضای مجازی و راهکارهای رفع آن از منظر قرآن و روایات چیست؟
- ۲- آسیب‌ها و چالش‌های اخلاقی و عملی دوستی در فضای مجازی و راهکارهای رفع آن از منظر قرآن و روایات چیست؟

۵. فرضیه‌های تحقیق

۱. بر اساس مطالعات اولیه در منابع دینی و همچنین تحقیقات میدانی و آماری به نظر می‌رسد که دوستی در فضای مجازی آسیب‌ها و چالش‌های اعتقادی و نظری در سه حوزه آسیب‌ها و چالش‌ها در زمینه خدانشناسی آسیب‌ها و چالش‌ها در زمینه اعتقاد به مهدویت آسیب‌ها و چالش‌ها در زمینه اعتقاد به معاد دارد برای نمونه گرایش اتوئیست و بی‌خدایی، گرایش جبر گرایی، شبهه درباره طول عمر امام زمان و بی‌اعتقادی به مهدویت، عدم امکان رجعت در زمان ظهور، امکان نداشتن حیات

دوباره مردگان، شبه تناسخ و غیره آسیب‌های اعتقادی و نظری در فضای مجازی است که می‌توان از عمومیت آیات همچون یاد خدا (أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ)^۱، تعبدو بندگی خدا (وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ)^۲،

علم و اندیشه (قَدْ أَلْبَصَرَ أَهْوَنُ مِنْ فَقْدِ الْبَصِيرَةِ)^۳، تقوی (يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَالَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتَقَى)^۴، ایمان پیروی از ولایت امام حسن عسکری (ع) در حدیث معروفی که پیش‌توانه جایگاه ولایی علماست، می‌فرماید: (فَأَمَّا مَنْ كَانَ مِنَ الْفُقَهَاءِ صَانِتًا لِنَفْسِهِ حَافِظًا لِدِينِهِ مُخَالِفًا عَلَى هَوَاهُ مُطِيعًا لِأَمْرِ مَوْلَاهُ فَلِلْعَوَامِّ أَنْ يُقَلَّدُوهُ، وَذَلِكَ لَا يَكُونُ إِلَّا بَعْضُ فُقَهَاءِ الشَّيْعَةِ لَا جَمِيعَهُمْ)^۵ و غیره برای رفع آنها استنباط کرد.

۲. بحث آسیب و چالش‌ها در بحث اخلاق و عمل در فضای مجازی به یک موضوع مهم برای بررسی تبدیل شده است چرا که فضای مجازی در حال جایگزین شدن فضای واقعی است و بخش زیادی از ساعات روزمره ما به حضور در این فضا اختصاص داده شده. در این زمینه چند محور و موضوع مهم‌تر از سایر موارد است که می‌توان به آنها اشاره کرد از جمله تأثیرات فضای مجازی بر سلامت روان نوجوانان، اختلالات در خواب، توقف رشد مغز و یادگیری، مشکلات زناشویی، احساس نارضایتی از زندگی و...

برخی راهکارهای آن از منظر قرآن و روایت عبارت است ایمان و عمل صالح (وَالْعَصْرُ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ)^۶، کنترل نفس از انحرافات امام جواد علیه السلام در همین زمینه می‌فرمایند: (تَوَسَّدِ الصَّبْرَ وَاعْتَنِقِ الْفَقْرَ وَارْفُضِ الشَّهَوَاتِ وَخَالَفِ الْهَوَى وَاعْلَمْ أَنَّكَ لَنْ تَخْلُوَ مِنْ عَيْنِ اللَّهِ فَانْظُرْ كَيْفَ تَكُونُ)^۷، نصیحت و موعظه امام عسکری (ع) می‌فرمایند: (مَنْ وَعَظَ أَخَاهُ سِرًّا،

۱. رعد ۲۸/.

۲. نحل ۳۶/.

۳. ابوالفتح آمدی، غرر الحکم، ج ۱، ص ۴۸۱.

۴. حجرات ۱۳/.

۵. حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۸، ص ۹۵- شیخ طبرسی، احتجاج طبرسی، ج ۲، ص ۴۵۸.

۶. عصر ۱-۳/.

۷. محمد باقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۳۵۸.

فَقَدْ زَانَهُ وَمَنْ وَعَظَهُ عَلَانِيَةً، فَقَدْ شَانَهُ^۱، مدیریت زمان، رعایت حقوق معنوی، صداقت، پرهیز از شایعه پراکنی، پاسبانی حیا و غیره..

۶. اهداف تحقیق

۱. تبیین آسیب‌ها و چالش‌های اعتقادی و نظری دوستی در فضای مجازی و ارائه راهکارهای رفع آن با تکیه بر آیات و روایات
۲. تبیین آسیب‌ها و چالش‌های اخلاق و عملی دوستی در فضای مجازی و ارائه راهکارهای رفع آن با تکیه بر آیات و روایات

۷. نظریه‌پردازی یا نوآوری تحقیق

تحقیقات انجام شده در زمینه دوستی در دین، فقط آن را در قرآن و روایت بررسی کرده است و در ارتباط با فضای مجازی، تحلیلی ندارند. از سوی دیگر، پژوهش‌های غیر دینی، تنها به بیان آسیب‌ها و چالش‌های فضای مجازی پرداخته‌اند. بر این اساس، مهم‌ترین نوآوری پایان‌نامه پیش روی آن است که پس از کشف آسیب‌ها و چالش‌های دوستی در فضای مجازی به صورت میدانی، بر راهکارهای رفع آن از منظر آیات و روایات پرداخته است. نکته‌ای که در پژوهش‌های قبلی، کار نشده است.

۸. روش تحقیق

روش گردآوری داده‌ها در این پایان‌نامه با روش کتابخانه‌ای انجام شده است و پردازش داده‌های درباره دوستی در فضای مجازی و تبیین آسیب‌ها و چالش‌ها و ارائه راهکارهای رفع آن، با روش تحقیق توصیفی تحلیلی خواهد بود.

^۱ - ابن شعبه حرانی، تحف العقول، ص ۳۶۸-

فصل یکم. کلیات و مفاهیم